

Dr MILO BOŠKOVIĆ

Gerilska dejstva u programima i planovima neprijateljske emigracije kao jedan od oblika specijalnog rata protiv SFRJ

Specijalni rat predstavlja preobraženi oblik primene sile u savremenim međunarodnim odnosima i izvodi se u više različitih oblika i metoda, pa su i specijalna dejstva u njemu veoma raznovrsna. Kao jedan od oblika specijalnog rata tzv. gerilska dejstva razvila su se u kompleksnu delatnost protagonista specijalnog rata u sprečavanju razvoja demokratskih i revolucionarnih procesa u svetu.

U izvođenju gerilskih dejstava posebnu ulogu ima politička emigracija čiji pripadnici ulaze u sastav operativnih timova koji su sastavni delovi specijalnih snaga. Upotreba tih snaga planira se na osnovu prethodno izvršenih obaveštajnih procena pogodnosti izvođenja subverzivnih akcija, stepena konfliktnosti, stanja nezadovoljstva i mogućnosti obrazovanja unutrašnjih snaga otpora u određenom području. Takve procene, za ubacivanje specijalnih snaga u kriznim situacijama i u uslovima rata vrše se još u miru.

Izvođenje gerilskih dejstava na teritoriji drugih zemalja čini jedan od najznačajnijih oblika specijalnog ratovanja čiji nosioci nastoje da u zemljama gde za to postoje uslovi i gde pretpostavljaju da će takav »pokret« imati podršku bar dela stanovništva organizuju »pokret otpora« vladajućem sistemu ili revolucionarnim snagama.

Ovaj oblik dejstava je rezultat dugogodišnjih iskustava agresora i kolonijalnih sila stečenih u borbi protiv narodnooslobodilačkih pokreta u zemljama u razvoju. On, u stvari, čini prilagođeni oblik

borbe sredstvima i metodama oslobodilačkih pokreta, uz pozajmljivanje termina kao što su gerila, gerilska dejstva, revolucija, pokret otpora i slično.¹ Cilj ovog »prisvajanja« je da obmane, kamuflira i prikrije stvarnu sadržinu reakcionarnih ciljeva i interesa.

Međutim, iako su te akcije bez šire podrške stanovništva lišene ozbiljnih izgleda na uspeh, iako pre ili kasnije dožive poraz, neke države ih ipak uporno primenjuju računajući da u njihove operacije uključe i deo lokalnog stanovništva, što je uvek vezano sa rizikom izazivanja direktnog međudržavnog sukoba i upotrebe regularnih jedinica operativne armije.

Osnovni ciljevi ovako planiranih i organizovanih dejstava jesu: uznemiravanje stanovništva; likvidiranje pokreta otpora protiv određenih militantnih i autokratskih režima; destabilizacija sistema; podrška u izvođenju državnih udara i pučeva u demokratski orijentisanim zemljama — što se postiže prepadima, diverzijama, atentatima, kidnapovanjem istaknutih ličnosti i slično. Gerilska dejstva se, najčešće, kombinuju sa psihološko-propagandnim i obaveštajno-subverzivnim dejstvima.

Savremeni oblici gerilskih dejstava iz doktrine specijalnog ratovanja, koje je prihvatila emigracija poreklom iz naše zemlje, potiču iz perioda kada su se u zemlju vraćale veće grupe pripadnika kvislinških formacija iz mnogobrojnih logora na zapadu, gde je emigracija našla svoje utočište.

Intenzitet gerilskih dejstava, koje primenjuje emigracija, različit je i prilagođen je stepenu razvoja odnosa naše zemlje sa članicama blokovskih formacija. U posleratnoj aktivnosti, koristeći međunarodnu situaciju i položaj Jugoslavije, emigracija je do 1950. godine, oslanjajući se na pomoć iz inostranstva i ostatke poraženih formacija u zemlji i imajući u vidu podršku poraženih i razvlašćenih snaga, računala na mogućnost izazivanja pobune i eventualne promene sistema, posebno u uslovima preduzimanja radikalnih društvenih mera u zemlji. Stoga su u ovom periodu (1945—1950) učestale akcije ubacivanja emigrantskih grupa sa ciljem obaveštajnog izučavanja stanja u zemlji, povezivanja sa unutrašnjim neprijateljem i pokušajima izazivanja »narodnog otpora« i »pobune«.

Posle toga, sve do 1960. godine, vlada izvesna stagnacija u aktivnosti emigracije na planu gerilskih i uopšte terorističkih dejstava. Međutim, poslednjih godina u programima emigracije ovaj vid delo-

¹ U nedostatku odgovarajućeg izraza ovaj oblik dejstava uslovno nazivamo »gerilska«, s obzirom da je on svojstven samo narodnooslobodilačkim pokretima.

vanja sve je izraženiji, naročito u njenim programskim dokumentima sredinom osamdesetih godina (1972—1975).

Ekstremna neprijateljska emigracija i snage kojima ona služi izgrađivali su, na osnovu stečenih iskustava i procena odnosa u zemlji, taktiku gerilskih dejstava. Ta dejstva čine veoma raznovrsne aktivnosti, od diverzantsko-terorističkih do osnivanja specijalnih grupa iz redova pripadnika emigracije, nacionalističkih i neprijateljski raspoloživih snaga u zemlji. U programskim dokumentima ustaške i druge neprijateljske emigracije sve više se ističe upotreba sile u terorističkim i drugim oblicima subverzivnog rada radi ostvarenja ciljeva specijalnog rata protiv SFRJ.

Opravljanje za primenu nasilja u gerilskim dejstvima, neprijateljska emigracija nalazi u »uzvišenim revolucionarnim« ciljevima. Na taj način upotreba nasilnih sredstava i metoda želi se predstaviti kao društvena i »revolucionarna« neophodnost, koja je svojstvena svim »revolucijama« i samim tim (s obzirom na cilj) opravdana. Time se žele nacionalno »osvestiti« oni emigrantski kadrovi koji su protivnici primene terorizma u borbi protiv Jugoslavije, kvalifikujući ih »nerevolucionarnim« i protivnicima »nacionalne stvari«. »Hrvatska revolucija« je sinonim kojim ustaški ekstremisti manipulišu u opravdanju terorističkih aktivnosti koje se izvode ili planiraju prema našoj zemlji. Ona, po njima, treba da mobiliše nacionaliste, a da javnom mnjenju ostavi utisak »uzvišenog cilja« i da prikrije fašistički karakter organizacija i pojedinih grupa ustaških ekstremista.

U postavljanju »revolucionarnih ciljeva« i objašnjenja pojma revolucija ustaška emigracija koristi kao »dokaz« stavove poznatih revolucionara, filozofa i državnika (Če Gevare, F. Fanona, R. Debrea, Sartra, vijetnamskog generala Đapa, Mao Ce Tunga i drugih) i iz svega izvodi svoj zaključak da je revolucija »nagla promjena proizvedena nasilnim putem u smislu postavljenih ciljeva borbe«.

Kada su u pitanju sredstva za vođenje subverzivnih operacija emigracija se zalaže za »upotrebu svih sredstava, bez obzira kako će takve akcije biti okarakterisane od strane velikih sila i drugih država«. Vođenje takvih operacija pretpostavlja raspolaganje određenim sredstvima (naoružanje, lekovi, hrana, odeća i drugo). Pribavljanje oružja planira se na dva načina: povezivanjem sa različitim »revolucionarnim« grupama u svetu ili s pojedinim vladama, koje bi bile voljne pružiti svoju pomoć i provalom u vojne magacine.

Posebno se planira stvaranje »potrebnog kadra« i prenošenje rada u zemlju pronalaženjem mlađih ljudi koji su spremni da se posvete »političko-revolucionarnom radu«.

Propaganda, prema programskim dokumentima emigracije, ima posebnu ulogu u stvaranju uslova za »gerilsko« ratovanje u zemlji time što će stalno delovati na vojsku, studente i radnike »koji se žele baviti revolucionarnim radom«. Pomoću njih se planira stvaranje određenog kriznog stanja u zemlji — stanja nezadovoljstva i nesnošljivosti na svim poljima javnog života, koje će narušavati disciplinu i moral ljudi, čime će se stvarati potrebna »situacija« i ubrzati tok destabilizacije i dezintegracije zajednice i društva.

U načinu vođenja »borbe« naglašava se da ona mora biti u obliku gerilskog rata. U taktici primene gerilskih dejstava naročita pažnja je poklonjena pitanjima izbegavanja otvorenih sukoba, kretanju »gerilaca« i korišćenju vodiča, stvaranju »slobodnih teritorija«, formiranju novih »revolucionarnih grupa« i sopstvene »vlasti«. Za to se planira i stvaranje obaveštajne službe od ljudi koji su »čvrsta karktera, inteligentni, neustrašivi i lukavi«. Kao posebno važno sredstvo borbe preporučuju se sabotaze, za koje se ocenjuje da bi u ovim operacijama imale dvostruk učinak: ekonomski i moralni.

Za uspešno sprovođenje plana izvođenja društvenih promena stratezi ustaške emigracije planiraju i odgovarajuću organizaciju. Oni polaze od stavova vojnih teoretičara, Lidela Harta i generala Filera, da je pored tri osnovna roda vojske za uspeh operacija potrebna i četvrta grana oružanih snaga — »subverzivne snage«.

Dejstva tih snaga treba da se izvode po principu neupuštanja u direktni obračun sa protivnikom, već dejstvovanje po metodu »udri i povuci se«.

Ustaška emigracija sve veći značaj pridaje planiranju gradske gerile. Pri tom, ona polazi od procene da se u subverzivnim akcijama gradske gerile mogu relativno malim brojem ljudi vezivati veće ljudske i materijalne snage u zemlji.

Za njih su borci gradske gerile pripadnici koji za razliku od šumske gerile preko dana obavljaju normalne poslove, a noću izvode subverzivne operacije. Preporučuje se da u takve grupe ne treba primati avanutriste, pogotovu ne u one gde se donose odluke, mada im se ne isključuje davanje određenih zadataka. Pri tom se predviđa formiranje i određenih rukovodećih organa, kao i stvaranje tzv. gradske »infrastrukture«. U odnosu na šumsku, gradskoj gerili se daju prednosti, jer se njene akcije cene kao propagandno efektivnije kod stanovništva i prema tome njihov moralni učinak je veći.

U neprijateljskoj emigrantskoj štampi objavljuju se, takođe, određena uputstva za gerilske akcije. U instruktivnim člancima pridaje se posebna pažnja uslovima gerilskog rata, sastavu gerilskih jedinica,

moralnim i drugim kvalitetima pripadnika, postupku prema stranim agentima, efikasnosti i brojnosti gerilskih jedinica, brzini ubacivanja na teritoriju, dužnosti vođe gerila, bojnoj spremi gerilaca, opremljenosti jedinica, organizacionoj strukturi jedinica, fizičkoj i telesnoj sposobnosti gerilaca i međusobnim odnosima, izvođenju marševa, postupku prema onima koji pristupaju pokretu, postupku posle ubacivanja na teren, dužnosti gerilaca i drugo.

Neprijateljska emigracija u svojim programskim dokumentima predviđa različite formacije specijalnih jedinica za gerilske aktivnosti i primenu različitih sredstava klasičnog naoružanja, pa čak i aviona i tenkova.

Pri formiranju gerilskih jedinica posebna pažnja se posvećuje izboru njihovih članova. Prema novim članovima primenjuju se mere proveravanja: ispitivanje vernosti, pripadnosti i iskrenosti putem vršenja atentata na istaknute ličnosti javnog i političkog života. Proveravanje planira i obavlja obaveštajno odeljenje organizacije, gde novi član daje svoju biografiju, podatke o vezama, poznanicima i njihovom mišljenju. U organizacionoj strukturi kao osnovne jedinice predviđaju se diverzantske trojke i gerilske jedinice. Diverzantsku trojku treba da čine vođa, izvidnik i miner. Gerilske jedinice su veće formacijske grupe emigranata za upotrebu u »zrelim situacijama za izvođenje revolucije«. Jedna takva jedinica treba da broji od 10 do 20 članova, a za ubacivanje u zemlju planira se više takvih jedinica koje se vremenski više zadržavaju od diverzantskih trojki.

Iz programskih stavova i strategije ustaške emigracije u oblasti gerilskih aktivnosti nameću se tri elementarna zaključka:

1) ni u jednom osnovnom elementu ona nije originalna i jedino po čemu se može prepoznati jeste ustaška terminologija;

2) celokupni dokumenti iz te oblasti predstavljaju konfuznu mešavinu raznih stavova i iskustava antikolonijalnih gerilskih pokreta kroz istoriju i koncepcijskih stavova nekih zemalja o vođenju specijalnog rata;

3) u konkretnoj realizaciji ona je daleko od onog što se planira i, osim u pojedinačnim slučajevima, sve ostaje na idejama i planovima emigracije, koji se ipak ne mogu zanemarivati u eventualnim sukobima širih razmera kao metod pritiska na našu zemlju.

Osnovna ideja na kojoj baziraju ustaški dokumenti takođe su pozajmljena gledišta da se nacionalnooslobodilački i revolucionarni pokreti mobilišu akcijom »revolucionarnog jezgra«. Zato se u tim dokumentima i govori o zadacima na planu aktiviranja »uspavane svesti«, jer su i njihovi tvorci svesni da njihova programska plat-

forma i aktivnost ne nailazi na širu podršku. Zbog toga oni polaze od stanovišta da će mase ka revoluciji privesti njeno »jezgro«. U stvari, na ovakav se način u pravilima nekih zapadnih armija objašnjava pojava i rasplamsavanje stvarnih revolucionarnih i oslobodilačkih pokreta u svetu.

U posleratnom periodu nijedna emigrantska grupacija se ne odriče metoda terora, odnosno oružane borbe kako se ona naziva u programskim dokumentima i ona u određenoj meri postoji u programu svake organizacije, bilo da se tako otvoreno naziva, ili se podrazumeva pod »svim sredstvima političkog rada«. Njena praktična primena je uvek prilagođena trenutnim međunarodnim događajima i mogućnostima takvih aktivnosti, pri čemu dolazi do izražaja ekstremnost određenih nacionalnih grupacija ili pojedinih struja i organizacija u njima.

Međutim, neke organizacije, posebno ustaška emigracija, oružanoj borbi podređuju celokupno delovanje i strukturu, pri čemu ekstremne grupacije metod nasilja usvajaju kao osnovni oblik stvaranja unutrašnjeg otpora i metod »dizanja ustanka« u zemlji.

U skladu sa svojim programskim ciljevima i druge neprijateljske emigrantske organizacije planiraju izvođenje gerilskih dejstava i za te potrebe formiraju posebne organe i prilagođavaju celokupnu svoju aktivnost.

Prema vrsti gerilskih aktivnosti i načinu organizovanja u praksi postoje dva osnovna metoda gerilskog delovanja: ubacivanje specijalnih grupa iz redova emigracije i formiranje grupa koje čine proverení nacionalisti u zemlji.

Karakteristični primeri ubacivanja terorističkih grupa u našu zemlju su: grupa »Karvan-Miloš«, sa 96 pripadnika ubacivana sukcesivno u toku 1946—1948. godine; grupa Muše Dragomira; tzv. Serenčeva banda ubačena 1946. godine sa 12 pripadnika; grupa iz »Organizacije slovenačkih protivkomunista« od 7 članova ubačena 1962. godine; grupa »Hrvatskog revolucionarnog bratstva« od 9 članova ubačena 1963. godine; grupa od 19 terorista takođe »Hrvatskog revolucionarnog bratstva« ubačena 1972. godine. Ovo su samo veće organizovane grupe ubačene sa zadatkom da kao kadrovsko jezgro i terorom širih razmera podstaknu unutrašnje neprijatelje na oružani otpor u zemlji.

Takav zadatak imale su i grupe: »Jugoslovenska ravnogorska omladina«, »Pokret nacionalnog preporoda«, »Ustaška mladež«, »Mladi muslimani« i druge organizacije obrazovane posle rata, kao i »Hrvatski pokret otpora« iz 1962. godine, »Hrvatski oslobodilački

pokret« iz 1964. godine, »Skupština Zagreb« iz 1970. godine, »Hrvatska oslobodilačka akcija« iz 1974. godine i grupe otkrivene u kontrarevolucionarnim događajima na Kosovu u toku 1981. i 1982. godine, koje su imale veze sa aktivnim emigrantima iz redova albanske narodnosti.

Vojni planovi neprijateljske emigracije i reakcionarnih snaga u inostranstvu, koje su ih podržavale, često su menjani i prilagođavani političkim interesima tih snaga i aktuelnoj međunarodnoj situaciji. Tako su u početku stvarane razne emigrantske formacije za »oslobođenje« zemlje, ali se vrlo brzo uvidelo da su to iluzije bivših generala i drugih viših oficira i političara jugoslovenske kraljevske vojske i upravnog aparata. Međutim, i pored svih neuspeha u dosadašnjim poduhvatima, gerilskim dejstvima se i dalje poklanja izuzetna pažnja. Ta upornost pokazuje da se neprijateljska emigracija i snage koje iza njih stoje u tom vidu delovanja, kao obliku specijalnog rata i posebnom metodu stvaranja uslova za eventualnu agresiju, nisu odrekli svojih ciljeva. Upravo zato, bez obzira na dosadašnje neuspehe, planove emigracije u ovoj oblasti treba sistematski pratiti i pružavati.

Jedinstvo i suprotnosti neprijateljske emigracije direktno se odražavaju na podršku inostranog faktora koji izražava spremnost da je pomogne u osnovnom kontrarevolucionarnom cilju, ali u čije interese se ne uklapaju uvek raznovrsne i protivrečne koncepcije separatističkih i iredentističkih pretenzija pojedinih grupacija.

Kao sastavni deo i oslonac bivše jugoslovenske buržoazije i poraženih snaga u toku rata, emigracija se prema Jugoslaviji postavlja klasno neprijateljski — antisocijalistički i antijugoslovenski. Međutim, potučena kao deo snaga kolaboracije i kvislinga, razbijena i demoralisana ona ne predstavlja ozbiljniji faktor koji samostalno može ugroziti osnovne tekovine našeg socijalističkog samoupravnog društva.

Takva emigracija nema ni ozbiljnijeg unutrašnjeg oslonca koji potencijalno može da joj koristi i sa kojim bi mogla izvesti promenu društvenog sistema, s obzirom da se naše društvo uspešno obračunalo sa ostacima kvislinških formacija u zemlji, nacionalističkim pokretima i dogmatskim snagama koji su po svojoj idejnoj orijentaciji bili veoma bliski ili identični pojedinim grupacijama emigracije.

Međutim, treba imati u vidu da je neprijateljska emigracija objektivno faktor kontrarevolucije i sredstvo u rukama međunarodnih konzervativnih snaga. Emigracija u određenim uslovima može poslužiti kao baza za stvaranje specijalnih snaga i kvislinške vlasti

u slučaju eventualne agresije na zemlju, a u uslovima mira kao baza za terorističku aktivnost i sredstvo pritiska u određenoj fazi međunarodnih odnosa za potrebe trenutnih političkih ciljeva reakcionarnih snaga i blokovskih organizacija.

Pored toga, mora se računati i sa njenom agresivnošću u takvim uslovima. Ona nikada nije pasivna i ne miri se sa svojim položajem. U toj činjenici, i u njenoj želji da ostvari svoje ciljeve, jeste opasnost da upotrebi sva raspoloživa sredstva jednako okrutno prema stanovništvu, deci, odraslima i vojnicima. Po ideologiji, poreklu i suštini to joj nije strano.

Prema tome, potencijalne opasnosti od emigracije nisu u njoj samoj, bez obzira na brojnost i stepen jedinstva, već su one direktno u srazmeri sa stepenom odnosa i stanja u našem društvu. Emigracija je, u stvari, samo tada jaka, ukoliko je društvo neorganizovano, ukoliko je SKJ idejno neaktivan, a radnička klasa pasivna, i obratno.

Proporcionalnost ovih odnosa su zakonitosti potvrđene u celokupnom posleratnom razvoju zemlje u suprotstavljanju spoljnim pritiscima i subverzivnim akcijama snaga koje su pretendovale na radikalne ciljeve — na promenu samoupravnog socijalističkog puta i sistema.

Neprijateljska aktivnost antijugoslovenske emigracije u najtešnjoj je vezi sa delovanjem međunarodnih reakcionarnih snaga koje svoju aktivnost sprovode na neofašističkoj platformi, kao i snaga kojima smeta nezavisna i nesvrstana spoljno-politička orijentacija naše zemlje. Takva naša politika objektivna je smetnja snagama koje pretenduju na očuvanje stečene dominacije u međunarodnim odnosima.

Zato je i zaštita od neprijateljske aktivnosti emigracije u najtešnjoj vezi sa aktivnošću naše zemlje na međunarodnom planu u sprečavanju inostranih pritisaka i suzbijanju unutrašnjih nacionalističkih pojava i snaga čija je idejna platforma u direktnoj vezi sa emigrantskim prohtevima. Dosledno sprovođenje nezavisne i nesvrstane orijentacije naše zemlje garant je njene bezbednosti i bitan faktor unutrašnje stabilnosti i međunarodnog položaja. Takva naša politika uživa poverenje i širu podršku svih miroljubivih snaga sveta. Politika aktivne miroljubive koegzistencije i široka međunarodna saradnja sa svim zemljama, bez obzira na njihovo društveno uređenje, u interesu međunarodnog mira i bezbednosti istovremeno sužava prostor za delovanje protiv naše zemlje snagama međunarodne reakcije koje u osnovi stoje iza tzv. političke emigracije i njene antijugoslovenske neprijateljske delatnosti.

Bitan uslov za suzbijanje neprijateljskog delovanja emigracije na međunarodnom planu i razobličavanje njene aktivnosti, ciljeva i metoda i onemogućavanje njene regeneracije i materijalne pomoći koje ona pokušava na razne načine da ostvari jeste i naš aktivan odnos prema jugoslovenskom iseljeništvu i radnicima privremeno zaposlenim u inostranstvu.

Na unutrašnjem planu osnova samozaštite prema ekstremnoj emigraciji mora počivati na elementu informisanosti, odnosno upoznavanja stanovništva sa klasnim ciljevima aktivnosti emigracije i njene ukupne antijugoslovenske aktivnosti, metodama i sredstvima neprijateljskog delovanja prema jugoslovenskim građanima, objektima i sistemu u celini. U isto vreme, potrebno je do kraja identifikovati snage koje iza takve aktivnosti emigracije stoje, njihove političke i druge interese i pretenzije prema našoj zemlji.

Pored toga, imajući u vidu da je diverzantsko-teroristička delatnost emigracije, a tzv. gerilska dejstva posebno, najekstremniji vid neprijateljske aktivnosti, potrebno je u okviru mera društvene samozaštite preduzimati i konkretne mere obezbeđenja od eventualnih akcija ekstremne emigracije. Pri tome, treba imati u vidu objekte na koje emigracija najčešće izvodi ili planira da izvodi diverzije i druge akcije terora i te objekte na odgovarajući način treba obezbediti. Zato je neophodno, u okviru ukupnih mera samozaštite, izvršiti procenu objekta po značaju, kako bi se obezbedila njihova adekvatna zaštita i sprečile teže materijalne posledice i ljudske žrtve. Svakako da je aktivnost službe bezbednosti od najvećeg značaja u praćenju namera i planova emigracije, ali je istovremeno neophodno preduzimanje i drugih mera samozaštite. U tom smislu dragocena je i svaka pomoć građana i radnih ljudi u sprečavanju izvršenja diverzantskih akcija.

Za preduzimanje preventivnih mera u sprečavanju diverzantsko-terorističke aktivnosti emigracije od posebnog značaja su mere: procene potencijalne i stvarne ugroženosti ljudstva i objekata, pri čemu posebno treba imati u vidu njihov značaj, osetljivost i pristupačnost; normativno regulisanje mera samozaštite u organizacijama udruženog rada, ustanovama i drugim objektima; idejno-političko i organizaciono osposobljavanje radnih ljudi i građana u oblasti zaštite od diverzija, te fizička i tehnička zaštita objekata odgovarajućim merama i sredstvima.